

โครงการจัดการเรียนรู้ วิชา 3100-0103 กลศาสตร์ของไหล	
หน่วยที่ 2 ของไหลที่อยู่นิ่ง FLUIDS STATICS เรื่อง - บทนำ - ความดันมีขนาดเท่ากันทุกทิศทาง - ความดันจะเปลี่ยนแปลงไปตามความลึก - ความดัน (Pressure) P - เครื่องมือวัดความดัน	ครั้งที่ 8 จำนวน 3 ชั่วโมง
จุดประสงค์การสอน	รายการสอน
1. อธิบายหลักการของการเกิดความดันขณะที่ของไหลอยู่นิ่งได้ 2. จำแนกประเภทของเครื่องมือที่ใช้วัดความดันได้ 3. คำนวณหาความดันของอุปกรณ์ต่าง ๆ จากเครื่องมือวัดความดันได้ 4. คำนวณหาความดันของของไหลได้	- บทนำ - ความดันมีขนาดเท่ากันทุกทิศทาง - ความดันจะเปลี่ยนแปลงไปตามความลึก - ความดัน (Pressure) P - เครื่องมือวัดความดัน
วิธีการสอน บรรยาย / ถาม-ตอบ / สาธิต	
สื่อการสอน - แบบทดสอบก่อนเรียน - อินเทอร์เน็ต, ห้องสมุด - วีดิทัศน์	หนังสืออ้างอิง จักรี ดันเชื้อ . กลศาสตร์ของไหล ศสอ. กรุงเทพฯ
การประเมินผล ทำแบบฝึกหัด ได้เกินร้อยละ 50	

แผนการจัดการเรียนรู้

รหัสวิชา 3100-0103   วิชา กลศาสตร์ของไหล   จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

หน่วยที่ 2 ของไหลที่อยู่นิ่ง FLUIDS STATICS

เรื่อง

1. บทนำ
2. ความดันมีขนาดเท่ากันทุกทิศทาง
3. ความดันจะเปลี่ยนแปลงไปตามความลึก
4. ความดัน (Pressure) P
5. เครื่องมือวัดความดัน

สาระสำคัญ

ของไหลที่อยู่นิ่ง (Fluid static) หรือของไหลสถิต ชั้นของของไหลไม่มีการเคลื่อนที่ จึงไม่มีความเค้นเฉือน (Shear stress) จากความหนืดของของไหล ดังนั้นในการคำนวณเกี่ยวกับของไหลที่อยู่นิ่ง จึงไม่ซับซ้อนเท่ากับการคำนวณเกี่ยวกับของไหลที่เคลื่อนที่ (Fluid motion) เพราะของไหลที่อยู่นิ่งจะมีแรงในแนวตั้งฉากที่เกิดจากความดันเท่านั้น ซึ่งการศึกษาในบทนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำค่าต่าง ๆ จากการคำนวณไปออกแบบโครงสร้างของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับของไหล เช่น ออกแบบประตูกั้นน้ำ ออกแบบฝายน้ำล้น ออกแบบเรือบรรทุกสินค้า เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการของการเกิดความดันขณะที่ของไหลอยู่นิ่ง จำแนกประเภทของเครื่องมือที่ใช้วัดความดัน คำนวณหาความดันของอุปกรณ์ต่าง ๆ จากเครื่องมือวัดความดัน คำนวณหาแรงกระทำกับวัตถุผิวระนาบที่จมในของไหลได้

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

พุทธิพิสัย

1. บอกความหมายของของไหลที่อยู่นิ่งได้
2. บอกความหมายของความดันได้

ทักษะพิสัย

1. ฝึกการคำนวณสมการของไหลที่อยู่นิ่งได้

จิตพิสัย

1. แนะนำวิธีการใช้เครื่องมือวัดความดันต่าง ๆ ได้

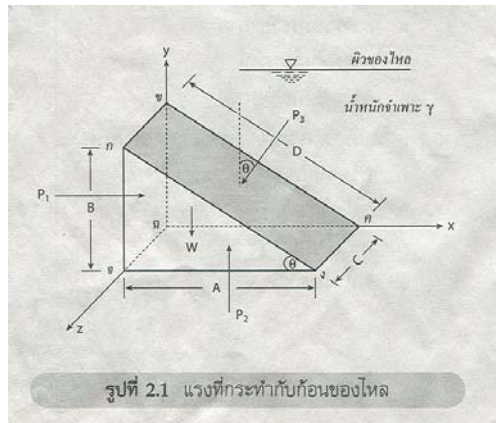
เนื้อหาสาระ

2.1 บทนำ

ของไหลที่อยู่นิ่ง (Fluid static) หรือของไหลสถิต ชั้นของของไหลไม่มีการเคลื่อนที่ จึงไม่มีความเค้นเฉือน (Shear stress) จากความหนืดของของไหล ดังนั้นในการคำนวณเกี่ยวกับของไหลที่อยู่นิ่ง จึงไม่ซับซ้อนเท่ากับการคำนวณเกี่ยวกับของไหลที่เคลื่อนที่ (Fluid motion) เพราะของไหลที่อยู่นิ่งจะมีแรงในแนวตั้งฉากที่เกิดจากความดันเท่านั้น ซึ่งการศึกษาในบทนี้จะเน้นประโยชน์ในการนำค่าต่าง ๆ จากการคำนวณไปออกแบบโครงสร้างของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับของไหล เช่น ออกแบบประตูกั้นน้ำ ออกแบบฝายน้ำล้น ออกแบบเรือบรรทุกสินค้า เป็นต้น

2.2 ความดันมีขนาดเท่ากันทุกทิศทาง

ของไหลที่อยู่นิ่ง หรือของไหลสถิตจะไม่เกิดความเค้นเฉือน จะมีเพียงแรงที่เกิดจากความดันกระทำในแนวตั้งฉากกับผิวของของไหลเท่านั้น และจากกฎของปาสคาล (Pascal's law) กล่าวว่าของไหลที่อยู่ในสภาพนิ่ง จะมีขนาดของความดันเท่ากันทุกทิศทาง ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ ดังนี้

พิจารณาจากดของไหลรูปสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ดังรูปที่ 2.1 โดยพื้นที่ กขฉ เป็นพื้นที่ของความดัน P_1 พื้นที่ของ ความดัน P_2 และพื้นที่ กขง เป็นพื้นที่ของความดัน P_3 ซึ่งรูปสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ มีขนาดความยาวตามแกน X,Y และ Z คือ A,B และ C ตามลำดับ

$$\text{จากสมการความดัน } P = \frac{F}{A}$$

$$\text{(ย้ายสมการเพื่อหาแรง)} F = P \cdot A$$

ดังนั้น แรง F_1 , F_2 และ F_3 จะเท่ากับ P_1BC , P_2AC และ P_3DC ตามลำดับ

สมดุลแรงในแนวแกน x ($\sum F_x = 0$) จะได้

$$P_1BC - P_3DC \sin \theta = 0 \quad \dots\dots\text{ก}$$

สมดุลแรงในแนวแกน y ($\sum F_y = 0$) จะได้

$$P_2AC - P_3DC \cos \theta - W = 0 \quad \dots\dots\text{ข}$$

จากสูตรน้ำหนักจำเพาะ

$$\gamma = \frac{W}{V}$$

ย้ายสมการหา W จะได้

$$W = \gamma V$$

จากรูปที่ 2.1

$$V = \frac{1}{2} ABC \text{ (พื้นที่สามเหลี่ยม X หนา)}$$

ดังนั้น

$$W = \gamma \left(\frac{1}{2} ABC \right)$$

แทนค่า W ในสมการ ข จะได้

$$P_2 AC - P_3 DC \cos \theta - \gamma \left(\frac{1}{2} ABC \right) = 0 \quad \dots\dots ก$$

แต่ $B = D \sin \theta$; แทนค่า $D \sin \theta$ ด้วย A ในสมการ ก จะได้

$$P_1 BC - P_3 BC = 0$$

$$P_1 - P_3 = 0 \text{ (เอา BC หารตลอดสมการ)}$$

$$P_1 = P_3 \quad \dots\dots ง$$

แต่ $A = D \cos \theta$; แทนค่า $D \cos \theta$ ด้วย A ในสมการ ก จะได้

$$P_2 AC - P_3 DC \cos \theta - \frac{\gamma}{2} ABC = 0$$

ซึ่ง $\frac{\gamma}{2} ABC$ เป็นน้ำหนักของของไหลขนาดเล็ก ๆ มีค่าน้อยมากจึงอาจตัดทิ้งไปได้

ดังนั้น สมการจะได้

$$P_2 AC - P_3 DC = 0$$

$$P_2 - P_3 = 0 \text{ (เอา AC หารตลอดสมการ)}$$

$$P_2 = P_3 \quad \dots\dots จ$$

จากสมการ ง และ จ ต่างก็เท่ากับ P_3 นั่นคือ

$$P_1 = P_2 = P_3$$

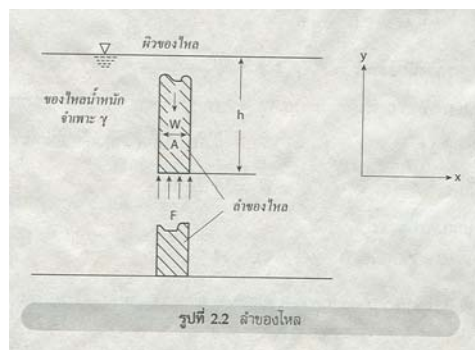
จึงสรุปได้ว่า

ความดันที่จุดใด ๆ ในของไหลที่อยู่นิ่ง มีขนาดเท่ากันทุกทิศทาง

2.3 ความดันจะเปลี่ยนแปลงไปตามความลึก

ที่ระดับความลึกต่างกัน ความดันของของไหลจะแตกต่างกันไปด้วย พิจารณาลำของไหล

รูปที่ 2.2

พิจารณาลำของไหลที่ระดับความลึก h จากผิวของไหล มีพื้นที่หน้าตัด A

เมื่อสมดุลแรงในแนวดิ่ง ($\sum F_y = 0$) จะได้

แรงที่กระทำกับฐานล่ำของไหล - น้ำหนักของล่ำของไหล = 0

จะได้

$$P = \gamma h$$

หรือ

$$P = \rho gh$$

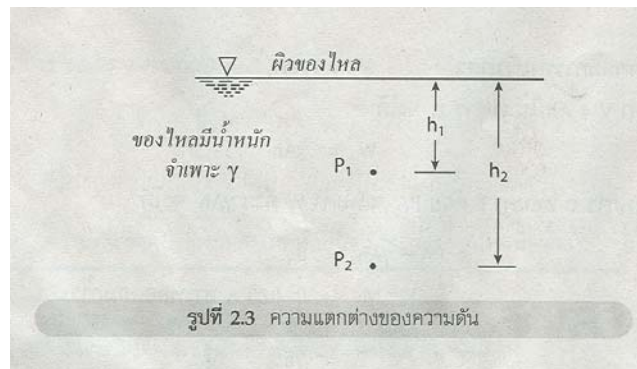
$$(\gamma = \rho g)$$

จึงสรุปได้ว่า

ความดันที่ระดับความลึกใด ๆ ของของไหลที่อยู่นิ่ง จะขึ้นอยู่กับความลึก h

ดังนั้นการบอกความดันของของไหล อาจบอกได้จากระดับความลึกของของไหล หรือระดับความสูงของล่ำของไหล ซึ่งเรียกว่า เสดความดัน (Pressure head)

ความแตกต่างของความดันระหว่างจุดสองจุด ซึ่งต่างระดับความลึกกันในของไหล พิจารณา รูปที่ 2.3

จะได้สมการความดันที่แตกต่าง คือ

$$P_2 - P_1 = \gamma(h_2 - \gamma h_1)$$

2.4 ความดัน (Pressure) p

ความดัน หมายถึง แรงที่กระทำในหนึ่งหน่วยพื้นที่ ความดันของของไหลที่อยู่นิ่งที่ตำแหน่งหนึ่ง ๆ มีค่าเท่ากันทุกทิศทาง

ความดันของไหล ไม่สามารถวัดได้โดยตรง ต้องวัดออกมาในรูป ความแตกต่างของความดันระหว่างของไหล กับความดันบรรยากาศ (atmosphere pressure) P_{atm} ความดันที่เราอ่านได้จากเครื่องวัดความดัน เมื่อสูงกว่าบรรยากาศเรียกว่า ความดันเกจ (gauge pressure) P_g และ ความดันที่เราอ่านได้จากเครื่องวัดความดันเมื่อต่ำกว่าความดันบรรยากาศ เรียกว่า ความดันสุญญากาศ (vacuum pressure) P_{vac} ส่วนความดันที่เราวัดเปรียบเทียบกับความดันศูนย์สัมบูรณ์เรียกว่า ความดันสัมบูรณ์ (absolute pressure) P_{abs}

2.5 เครื่องมือวัดความดัน

เครื่องมือที่ใช้วัดความดันของของไหล มีหลายชนิดด้วยกัน ดังนี้

1. บูร์ดอนเกจ เป็นเครื่องมือวัดความดันที่ง่ายที่สุด เป็นแบบหน้าปัดที่สามารถวัดความดันที่สูงหรือที่ต่ำกว่าบรรยากาศได้ ประกอบด้วยท่อโลหะกลวงมีพื้นที่หน้าตัดเป็นรูปวงรี
2. บาโรมิเตอร์ เป็นเครื่องมือวัดความดันสัมบูรณ์ของบรรยากาศประกอบด้วยภาชนะบรรจุของเหลวแล้วสูบบวกาศในหลอดแก้วออกจนเป็นสุญญากาศจะทำให้ความดันบรรยากาศภายนอกกดคันทิวของเหลวให้สูงขึ้นเป็นระยะ h
3. มาโมมิเตอร์ เป็นเครื่องมือวัดความดันของของไหลทั้งชนิดของเหลวและแก๊ส มีลักษณะเป็นหลอดแก้วรูปตัวยู ภายในบรรจุของเหลว เช่น ปรอท น้ำ แอลกอฮอล์ หรือน้ำมันเอาไว้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูทำการอธิบายถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ในวิชานี้
2. ครูให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน
3. ครูเฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน โดยให้นักศึกษาเปลี่ยนกันตรวจด้วยความซื่อสัตย์

ขั้นสอน

4. ให้นักศึกษาเปิด วิดีทัศน์ เรื่องของไหลที่อยู่นิ่ง
5. ครูบอกจุดสังเกต “สาระน่ารู้” ในหนังสือว่าเป็นเกร็ดความรู้เพิ่มเติมในแต่ละเรื่อง
6. ครูถามเกี่ยวกับ “ปัญหาน่าคิด” แล้วให้นักศึกษาช่วยกันตอบ
7. นักเรียนทำการจดบันทึกลงในสมุดตามความเข้าใจ
8. ครูทำการอธิบายรายละเอียดในหนังสือ
9. นักเรียนทำการแลกเปลี่ยนความรู้ วิธีการแก้สมการต่าง ๆ ภายในกลุ่ม

ขั้นสรุป

10. ครูเปิดโอกาสให้นักศึกษาสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม
11. ครูสรุปเนื้อหาทั้งหมดร่วมกับนักศึกษาอีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนการสอน

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. อินเทอร์เน็ต, ห้องสมุด
3. วิดีทัศน์

การบูรณาการเชื่อมโยง

สาระการเรียนรู้	การบูรณาการ	กิจกรรม
ของไหลที่อยู่นิ่ง	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย	การแก้โจทย์ปัญหา การจดบันทึก

เครื่องมือวัดผลตามพุทธิพิสัย (6 คะแนน)

1. บอกความหมายของของไหลที่อยู่นิ่งได้ (3 คะแนน)
2. บอกความหมายของความดันได้ (3 คะแนน)

เครื่องมือวัดผลตามทักษะพิสัย

1. ฝึกการคำนวณสมการของไหลที่อยู่นิ่งได้ (8 คะแนน)

เครื่องมือวัดผลตามจิตพิสัย (6 คะแนน)

1. แนะนำวิธีการใช้เครื่องมือวัดความดันต่าง ๆ ได้ (6 คะแนน)

เกณฑ์การวัดผลตามพุทธิพิสัย

การตอบคำถามข้อที่ 1

ความหมายของของไหลที่อยู่นิ่ง

ของไหลที่อยู่นิ่ง (Fluid static) หรือของไหลสถิต ชั้นของของไหลไม่มีการเคลื่อนที่ จึงไม่มีความเค้นเฉือน (Shear stress) จากความหนืดของของไหล ดังนั้นในการคำนวณเกี่ยวกับของไหลที่อยู่นิ่ง จึงไม่ซับซ้อนเท่ากับการคำนวณเกี่ยวกับของไหลที่เคลื่อนที่ (Fluid motion) เพราะของไหลที่อยู่นิ่งจะมีแรงในแนวตั้งฉากที่เกิดจากความดันเท่านั้น ซึ่งการศึกษาในบทนี้จะเน้นประโยชน์ในการนำค่าต่าง ๆ จากการคำนวณไปออกแบบโครงสร้างของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับของไหล เช่น ออกแบบประตูกั้นน้ำ ออกแบบฝายน้ำล้น ออกแบบเรือบรรทุกสินค้า เป็นต้น

ให้คะแนนข้อนี้ 3 คะแนน หากผู้เรียนตอบผิดให้ผู้สอนพิจารณาหักจุดละ 1 คะแนน

การตอบคำถามข้อที่ 2

ความหมายของความดัน

ความดัน หมายถึง แรงที่กระทำในหนึ่งหน่วยพื้นที่ ความดันของของไหลที่อยู่นิ่งที่ตำแหน่งหนึ่ง ๆ มีค่าเท่ากันทุกทิศทาง

ความดันของไหล ไม่สามารถวัดได้โดยตรง ต้องวัดออกมาในรูป ความแตกต่างของความดันระหว่างของไหล กับความดันบรรยากาศ (atmosphere pressure) P_{atm} ความดันที่เราอ่านได้จากเครื่องวัดความดัน เมื่อสูงกว่าบรรยากาศเรียกว่า ความดันเกจ (gauge pressure) P_g และ ความดันที่เรา

อ่านได้จากเครื่องวัดความดันเมื่อต่ำกว่าความดันบรรยากาศ เรียกว่า ความดันสุญญากาศ (vacuum pressure) P_{vac} ส่วนความดันที่เราวัดเปรียบเทียบกับความดันศูนย์สัมบูรณ์เรียกว่า ความดันสัมบูรณ์ (absolute pressure) P_{abs}

ให้คะแนนข้อนี้ 3 คะแนน หากผู้เรียนตอบผิดให้ผู้สอนพิจารณาหักจุดละ 1 คะแนน

เกณฑ์การวัดผลตามทักษะพิสัย

การตอบคำถามข้อที่ 1

ฝึกการคำนวณสมการของไหลที่อยู่นิ่ง

ให้ผู้สอนพิจารณาจากการใช้ทักษะ การแก้ปัญหา การใช้ความคิด และคำตอบของสมการ ถ้าครบถ้วนถูกต้องให้ 8 คะแนน ถ้านอกเหนือจากนี้ให้ผู้สอนพิจารณาตามความเหมาะสม

เกณฑ์การวัดผลตามจิตพิสัย

การตอบคำถามข้อที่ 1

แนะนำวิธีการใช้เครื่องมือวัดความดันต่างๆ

ให้ผู้สอนพิจารณาตามความเหมาะสม ให้คะแนนข้อนี้ 6 คะแนน